

Indledning

Årsplanen beskriver de områder, som Dansk Center for Organdonation (DCO) ud fra sit arbejdsgrundlag og Handlingsplan for Organdonation har planlagt at arbejde med i 2017.

Dansk Center for Organdonation skal medvirke til at optimere anvendelsen af donorpotentialet og sikre en høj kvalitet i plejen og behandlingen i donationsforløbet samt i omsorgen for de pårørende. Yderligere skal DCO bidrage til den befolkningsrettede oplysning om organdonation og transplantation.

DCO skal på den baggrund iværksætte initiativer, der kan:

- Styrke nøglepersonsfunktionen på hospitalerne.
- Sikre, at sundhedspersonalet og nøglepersonerne får den fornødne undervisning herunder deltagelse i EDHEP kurser o. lign.
- Få emnet organdonation ind i videre- og efteruddannelse på afdelingerne.
- Udvikle undervisning på området, herunder f. eks simulationstræning, e-learning el. lign, som kan anvendes ved specialiseret undervisning og træning.
- Indsamle og generere viden på området.
- Sikre en høj kvalitet i arbejdet med organdonation, herunder at der sker en løbende monitorering via Organdonationsdatabasen, udbredelse af best practice o. lign.
- Sikre, at intensivafdelinger kan få hjælp fra erfarne læger og sygeplejersker til at løse opgaverne i organdonationsforløbet ved etablering af en udrykningsfunktion, og at der foreligger retningslinier for dette arbejde.
- Sikre, at der udvikles og gennemføres en årlig donationsdag.
- Sikre, at der udvikles og vedligeholdes et forum på nettet for pårørende til afdøde donorer.
- Sikre, at der er tilgængelig folkelig oplysning om organdonation og transplantation via nettet og sociale medier.
- Medvirke til at skabe rammer for at inddrage organtransplanterede personer, sundhedspersoner og andre med viden og erfaring på området i den folkelige oplysningsindsats.

I løbet af 2016 er Den Nationale Guideline for Organdonation publiceret, både på DCO's hjemmeside og som App. Denne guideline fremhæver best practice i alle led af donationsprocessen og forventes at blive det værktøj, som i praksis hjælper de intensive afdelinger til at sikre en høj kvalitet på området og en optimal anvendelse af det eksisterende donorpotentiale. I 2017 vil DCO have fokus på at udbrede kendskabet til og anvendelsen af Den Nationale Guideline i donationsprocessen på de intensive afdelinger.

Aktiviteterne i 2017 har herudover fokus på at sikre faglig støtte til donationsforløb i intensivafdelingerne gennem en robust og velfungerende udrykningsfunktion og på, at der er undervisningstilbud og undervisningsmaterialer til de læger og sygeplejersker, som er involveret i donationsprocessen. Centret vil også i 2017 understøtte indsatsen på hospitalerne, som kan medvirke til at gennemføre Sundhedsstyrelsens anbefalinger om, at bevidstløse patienter med omfattende læsioner i hjernen altid indlægges på en intensivafdeling. Som et led i dette arbejde gennemfører centret bl.a. en spørgeskemaundersøgelse på hospitalernes Fælles Akutmodtagelse, som skal kortlægge personalets viden om og holdning til organdonation, og der planlægges en særlig undervisningsindsats i de neurologiske afdelinger.

Pårørende til afdøde organdonorer inviteres til pårørendedag, og der vil i 2017 være fokus på at inddrage erfaringerne fra den første pårørendedag, afholdt i 2016 samt på at videreudvikle intensivafdelingernes opfølgende samtale med de pårørende efter organdonation.

I 2017 har DCO et særligt fokus på at udvikle en strategi for centrets online kommunikation i folkeoplysningsindsatsen.

Den nationale Organdonationsdag afholdes 14. oktober 2017

De konkrete initiativer i oplysningsindsatsen varetages i tæt samarbejde med repræsentanter fra patientforeningerne og Sundhedsstyrelsen.

I det følgende redegøres mere uddybende for de planlagte aktiviteter i 2017.

1. Udrykningsfunktionen – Faglig støtte til intensivafdelingerne i donationsforløb

Udrykningsfunktionen er organiseret med speciallæger og neurointensivsygeplejersker fra de fire neurointensive / neurokirurgiske afdelinger. Disse står til rådighed i et frivilligt beredskab for udkald til donationsforløb. Sigtet med funktionen er, at det er erfarne læger og sygeplejersker med særlige kompetencer på området, som medvirker i donationsforløbet. Endvidere må det ikke være en hindring for at indlede et donationsforløb, at intensivafdelingen ikke selv har disse ressourcer. Funktionen omfatter speciallægebistand bl.a. til hjernedødsdiagnosticering og samtaler med pårørende, sygeplejerskebistand til donorpleje og behandling, samt samtaler med og støtte i øvrigt til de pårørende.

Når transplantationscentret har accepteret den potentielle donor, er det målet i alle tilfælde at udsende en sygeplejerske fra udrykningsfunktionen til afdelingen. Kun få gange om året lykkes dette ikke. Der arbejdes vedvarende på at sikre en robust funktion, og at udrykningssygeplejersken kommer ud i afdelingerne og er til stede på det rigtige tidspunkt i forløbet, jf. best practice.

Udrykningssygeplejerskernes særlige kompetencer inden for området vedligeholdes og udvikles bl.a. ved vidensdeling udrykningssygeplejerskerne imellem og ved, at de indgår i donationsforløbene i egen afdeling. DCO samarbejder med de neurointensive afdelinger om denne ordning.

Udrykningssygeplejerskernes deltagelse i samtalerne er beskrevet som best practice for organdonation. Styregruppen for Organdonationsdatabasen vil fremadrettet, som et led i at opnå standarden for databasens indikator 2 vedr. afslag fra pårørende, følge, hvor ofte udrykningssygeplejerskerne deltager i samtalerne om organdonation i de neurointensive afdelinger. Centret vil i samarbejde med de fire neurointensive afdelinger indsamle de nødvendige data for at følge udviklingen i kvaliteten på dette område.

Aktiviteter i 2017:

- Opfølgning på den eksisterende ordning med tilkald af sygeplejerske fra udrykningsfunktionen i egen neurointensive afdeling i samarbejde med de fire neurointensive afdelinger, herunder indsamling af data for udrykningssygeplejerskernes deltagelse i samtalerne med pårørende om organdonation
- Opfølgning på og dokumentation af de enkelte udkald til donationsforløb med henblik på fortsat kvalitetsudvikling af udrykningsfunktionen
- Undervisning og vidensdeling for læger og sygeplejersker i udrykningsfunktionen med henblik på at vedligeholde og øge deres kompetencer jf. kompetencekortene. Dette sker løbende lokalt i de neurointensive og neurokirurgiske afdelinger samt på en årlig national temadag for udrykningssygeplejerskerne

2. Faglig støtte til at fastholde og øge hospitalernes kvalitet i arbejdet med organdonation

DCO's indsats for at fastholde og øge hospitalernes kvalitet i arbejdet med organdonation udvides fra 2017 til, udover intensivafdelingerne, også at omfatte fælles akutmodtagelser, neurologiske afdelinger, og øvrige afdelinger, hvor der kan gøres en indsats for at detektere og anvende et donorpotentiale. Herudover

understøtter DCO hospitalernes / regionernes initiativer, der har fokus på at gennemføre anbefalingerne fra Sundhedsstyrelsen til præhospitalet, fælles akutmodtagelserne og den tværgående indsats mellem afdelingerne på det enkelte hospital. Anbefalingerne vil fremadrettet indgå som fokuspunkter i den nationale strategi for kvalitetsudvikling på området.

Fokuspunkter i national strategi for kvalitetsudvikling fra 2017 og frem:

- Initiativer på hospitalerne som sikrer, at det kontinuerligt dokumenteres, om der er patienter, udenfor de intensive afdelinger, som afgår ved døden som følge af en hjernelæsion, uden der er taget stilling til om organdonation er en mulighed. Dette vil f.eks. finde sted i akutmodtagelsen, på neurologisk afdeling og på andre medicinske afdelinger. Præhospitalet skal dataindsamling kunne dokumentere i hvilket omfang patienter med en Glasgow Coma Score (GCS) under 9, blev intuberet efter de gældende retningslinjer, så muligheden for organdonation ikke af den grund blev udelukket på forhånd. Denne dataindsamling er et supplement til monitoreringen via Organdonationsdatabasen, som monitorerer alle dødsfald i intensivafdelingerne og til den nyetablerede Donorevalueringsdatabase, som monitorerer frafald af potentielle donorer ved beslutninger truffet i transplantationscentrene.
- Initiativer på hospitalerne som medvirker til, at visitationen i fælles akutmodtagelser (FAM) og intrahospitalet prioriterer indlæggelse af patienter med cerebrale skader, som kan føre til hjernedød på intensivafdeling. Herunder, at hospitalerne har fokus på at skabe kapacitet på intensivafdelingerne til behandling af potentielle organdonorer
- Initiativer, som sikrer, at "Best Practice for Organdonation" følges, herunder at mulighederne for organdonation skal være undersøgt inden kurativ behandling ophører og at samtaler med pårørende varetages af særligt kvalificeret personale
- Udvikling af funktionen som Hospitalsnøgleperson på universitetshospitalerne. Der er endnu ingen danske erfaringer med en funktion som hospitalsnøgleperson. Erfaringerne fra udlandet viser, at antallet af donorer kan øges gennem en funktion som hospitalsnøgleperson, der med et mandat fra hospitalsledelsen kan arbejde på tværs af afdelingerne på hospitalet og have fokus på kvaliteten i alle de overgange, der er mellem de forskellige afdelinger og opgaver i donationsforløbet. Herunder medvirke til at afhjælpe de organisatoriske, kliniske og holdningsmæssige barrierer, der kan være for, at organdonation kan finde sted, og hvor de tiltag, som skal iværksættes, ikke ligger naturligt i en enkelt afdeling. Der kan være tale om barrierer, der har en mere generel karakter og f.eks. er erfaret gennem den dataopsamling, der sker og barrierer, der er erfaret i de konkrete organdonationsforløb.

I 2017 gennemfører DCO en spørgeskemaundersøgelse vedr. viden om og holdning til organdonation blandt personalet på de fælles akutmodtagelser med henblik på at indsamle viden og skabe en øget opmærksomhed. DCO iværksætter et udviklingsarbejde omkring undervisningstilbud og andre understøttende aktiviteter, i det omfang akutmodtagelserne i løbet af 2017 ønsker at igangsætte et arbejde med at udvikle og implementere retningslinjer for visitation af alle bevidstløse patienter med hjernelæsioner til en intensivafdeling.

DCO vil skærpe fokus på donordetektion på de neurologiske afdelinger samt neurologernes varetagelse af hjernedødsdiagnosticering og samtaler med pårø-

rende om hjernedød og organdonation. Der gennemføres en særlig undervisningsindsats i de neurologiske afdelinger og over for neurologerne som faggruppe.

DCO mødes fortsat en gang om året med ledelsen og de donationsansvarlige nøglepersoner på alle intensivafdelinger. Det overordnede formål med mødet er at fastholde opmærksomheden på organdonation og skabe dialog mellem nøglepersonerne, deres ledelser og DCO om, hvordan ledelsen kan støtte op om de konkrete tiltag, der er nødvendige for at muliggøre organdonation i afdelingen.

I løbet af 2016 er Den Nationale Guideline for Organdonation publiceret, både på DCO's hjemmeside og som App. Denne guideline fremhæver best practice i alle led af donationsprocessen og forventes at blive det værktøj, som i praksis hjælper intensivafdelingerne til at sikre en høj kvalitet på området og en optimal anvendelse af det eksisterende donorpotentiale. I 2017 vil DCO fortsat have fokus på at udbrede kendskabet til og anvendelsen af guidelinen i donationsprocessen på de intensive afdelinger.

Aktiviteter 2017:

- Udbredelse af viden til hospitalerne om Den Nationale Guideline for Organdonation
- Spørgeskemaundersøgelse vedr. viden om og holdning til organdonation blandt personalet på de fælles akutmodtagelser
- Støtte til intensivafdelingernes systematiske arbejde med at gennemføre forbedringer af deres fagpraksis, herunder tilskynde til at anvende forbedringsværktøjer og erfaringer fra "Håndbog i implementering af best practice i organdonationsforløbet", samt få hjælp fra DCO ud i afdelingen til idégenerering og støtte til at igangsætte og fastholde forandringsprocesser
- Møde med samtlige intensivafdelinger (44 i alt) med deltagelse af afdelingsledelserne og de donationsansvarlige nøglepersoner om afdelingens donationsaktivitet og kvalitetsarbejde
- Løbende støtte og samarbejde med hospitalerne om gennemførelse af fokuspunkterne i den nationale strategi for kvalitetsudvikling

3. Styrkelse af organisationen omkring donationsansvarlige nøglepersoner på intensivafdelingerne

Specialegodkendelsen for anæstesiologi angiver, at intensivafdelingerne udpeger donationsansvarlige nøglepersoner. Det fremgår, at nøglepersonerne skal være med til at sikre, at potentielle donorer håndteres bedst muligt, ligesom hospitalet bør sikre det nødvendige beredskab til at foretage donationsrelaterede procedurer, herunder neurologiske og kardiologiske vurderinger, samt relevante radiologiske undersøgelser.

Alle intensivafdelingerne har hver udpeget én læge og én sygeplejerske som donationsansvarlig nøgleperson. Disse arbejder efter en fælles national arbejdsbeskrivelse. Herudover er der på flere hospitaler etableret ressourcegrupper, hvor anæstesi- operationspersonale med særlig interesse for organdonation også indgår.

I alt er der medio 2016 udpeget i alt 102 læger og sygeplejerske som donationsansvarlige nøglepersoner.

Uddannelse og netværksmøde for de donationsansvarlige nøglepersoner foregår på Dansk Center for Organdonations årsmøde.

I følge National Handlingsplan iværksættes ikke for nuværende generelt initiativer med henblik på at transplantere organer fra hjertedøde donorer. Det fremgår endvidere af handlingsplanen, at transplantationer med lunger fra hjertedøde donorer kan overvejes, såfremt den teknologiske udvikling giver nye muligheder for at anvende lunger, som har været uden ilttilførsel og uden nedkøling i en længere periode efter, at dødens indtræden er konstateret.

Som en del af Årsmødet 2017 vil DCO i samarbejde med Dansk Transplantationsselskab afholde et nationalt symposium vedr. donation og transplantation efter hjertedød. Formålet med symposiet er at give læger og sygeplejersker viden om donation og transplantation efter hjertedød, så de faglige diskussioner om eventuel indførelse i Danmark tager udgangspunkt i denne viden samt erfaringerne fra de lande i Europa, som allerede har indført donation efter hjertedød. Endvidere vil symposiet identificere de kliniske og etiske udfordringer, der kan være i forbindelse med denne form for organdonation og transplantation.

Til at styrke intensivafdelingernes øgede indsats generelt modtager de en medfinansiering fra DCO, som for 2017 uændret vil være 20.000 kr. pr. afdeling /afsnit under forudsætning af, at kravene i nøglepersonsordningen er opfyldt, herunder at der indsendes en årlig afrapportering om afdelingens gennemførte aktiviteter og fremtidige fokusområder.

Aktiviteter i 2017:

- Bearbejdning af afdelingernes aktivitetsrapport for 2016, som indsendes til DCO senest 1. februar 2017
- Medfinansiering for 2017 udsendes til intensivafdelingerne primo april 2017, med svarfrist maj/juni
- Årsmøde for de donationsansvarlige ledelser og nøglepersoner 18.-19. januar 2017, herunder symposium 18. januar

4. Vidensdeling og undervisning

Det er DCO's målsætning at sikre, at der er undervisningstilbud til læger og sygeplejersker på et fagligt niveau, som svarer til det niveau, som de er involveret i organdonation i deres afdeling. Grundkursus om organdonation er et grundlæggende kursus, som de fleste i en intensivafdeling kan have gavn af at tage, mens f.eks. specialistkurset om kommunikation med pårørende (kommunikationskurset EDHEP) er mere relevant for de læger og sygeplejersker, som kan blive involveret i donationsforløb i afdelingen.

Undervisningen kan foregå i flere forskellige sammenhænge. Det kan eksempelvis være på afdelingskonferencer, afdelingsbesøg, temaaftener, temadage, staff-meetings, årsmøder for donationsansvarlige nøglepersoner, undervisning af personale under uddannelse i afdelingen, bedside-undervisning og som e-læring.

DCO's ansatte underviser endvidere på specialuddannelserne for intensivsygeplejersker og anæstesisygeplejersker, i organdonation for medicinstuderende på professionsporet etik og jura, Aarhus Universitet, samt på kurser i speciallægeuddannelsen.

DCO's kurser udbydes med faste intervaller og der er udviklet e-læring om hjernedødsundersøgelsen og juraen omkring organdonation, som er tilgængelig via organdonation.dk

På baggrund af spørgeskemaundersøgelsen blandt personalet på de neurologiske afdelinger om holdning til og viden om organdonation, som DCO har færdiggjort i slutningen af 2016, tilrettelægges en særlig undervisningsindsats på de 15 neurologiske afdelinger. Undervisningen kan foregå som opfølgning fra DCOs donationsansvarlige læger på aktuelle donationsforløb, som har involveret den neurologiske afdeling, undervisning på lægekonferencerne o.lign. Herunder skal der skabes opmærksomhed om, at DCO tilbyder 2 e-læringskurser, som kan tages af læger på fleksible tidspunkter. Endelig vil DCO prioritere optaget af neurologer på kommunikationskurset (EDHEP).

Ledelserne på de neurologiske afdelinger tilskyndes til at sikre, at de neurologer, som varetager samtalerne med pårørende om hjernedød og organdonation har gennemført kommunikationskurset (EDHEP) og har kendskab til Guideline for kommunikation med pårørende om hjernedød og organdonation, best practice for organdonation og Den Nationale Guideline for Organdonation.

Kurser og undervisning 2017:

- 3 grundkurser om organdonation
- 1 grundkursus om donoroperationen for anæstesi og operationssygeplejersker
- 2 kommunikationskurser vedr. samtaler med pårørende om hjernedød og organdonation (EDHEP)
- 1 simulationskursus i behandling af den ustabile donor.
- Undervisning i de 15 neurologiske afdelinger med fokus på donordetektion, overflytning til intensivafdelingen, hjernedødsdiagnosticering og samtalerne med pårørende om hjernedød og organdonation
- Støtte til at planlægge og gennemføre lokal undervisning og andre tiltag i de intensivafdelinger, der ønsker det.

Udvikling og vedligeholdelse af undervisningsmateriale.

Undervisningsmaterialerne vedrørende donationsprocessen består for en stor del af videoklip. Disse omstruktureres og opdateres i 2017. Herunder opdateres også den tekniske løsning, så websitet og videoklip kan tilgås helt uafhængigt af om man bruger tablet, smartphone eller computer.

Den Nationale Guideline for Organdonation som blev færdiggjort i 2016 som App og webversion, vil løbende blive opdateret og udviklet.

5. Monitorering af donationsaktiviteten

Intensivafdelingerne indberetter data vedr. alle dødsfald i afdelingen i hospitalernes patientadministrative systemer. Disse data indgår sammen med en række eksisterende data i den kliniske kvalitetsdatabase Organdonationsdatabasen til monitorering af organdonationsområdet.

Aktiviteter 2017:

- Der vil i første halvår 2017 blive udarbejdet en årsrapport fra Organdonationsdatabasen for 2016, som senest juni 2017 udsendes til alle relevante aktører på området.
- Hvert kvartal vil intensivafdelingerne modtage deres afdelingsspecifikke tal og oversigt over kodningsfejl.
- Styregruppen for Organdonationsdatabasen og det nedsatte Rapporterings- og Videnskabsudvalg mødes mindst én gang i første halvår 2017 om de sundhedsfaglige anbefalinger fra Organdonationsdatabasen
- Eventuelle fremadrettede tiltag og indsatser for at styrke kvalitetsindikatorerne planlægges på baggrund af anbefalingerne i Årsrapport 2016

6. Pårørendeområdet

DCO's udvikling af pårørendeområdet har ført til, at sundhedspersonalet har tilgængelige materialer og undervisningstilbud vedr. støtte og kommunikation med pårørende til afdøde organdonorer, mens de opholder sig på hospitalet og under en senere opfølgende samtale med intensivafdelingen. Initiativerne i National Handlingsplan for Organdonation er gennemført, så der nu er et ensartet tilbud på landsplan om kommunikation og information til pårørende i efterforløbet. Der er etableret et særligt webforum "Pårørendeforum", hvor pårørende til afdøde donorer bl.a. kan finde information om organdonation og særligt målrettet materiale til børn, som er pårørende til organdonorer. I 2016 er der afholdt pårørendedag for første gang.

I forlængelse af best practice for organdonation har DCO udgivet en kommunikationsguide til samtalerne med pårørende om hjernedød og organdonation, som skal sikre en ensartet kommunikation af høj kvalitet på landsplan, og der er udgivet en informationsfolder på engelsk, som kan anvendes både i kommunikationen med pårørende på hospitalet og som generel oplysningsfolder.

I 2017 vil der især være fokus på at videreudvikle pårørendedagen og intensivafdelingernes opfølgende samtale med de pårørende samt vedligeholdelse og videreudvikling af pårørendeforum.

Aktiviteter 2017:

- Planlægning og afholdelse af pårørendedag for pårørende til afdøde organdonorer - samt opfølgning på dagen, med henblik på den videre indsats på området
- Vedligeholdelse af websiderne "Pårørendeforum"
- Kvalitetsudvikling af intensivafdelingernes opfølgende samtale med pårørende

7. Befolkningsrettet oplysning om organdonation

DCO deltager i den befolkningsrettede oplysningsindsats, og har etableret en national arbejdsgruppe med deltagelse af de relevante patientforeninger, Sundhedsstyrelsen, samt repræsentanter fra netværket af frivillige. Arbejdsgruppen arbejder efter et selvstændigt kommissorium, hvor arbejdsgruppens opgaver er beskrevet.

I 2017 vil DCO iværksætte en analyse af centrets tilstedeværelse online på organdonor.dk, Facebook, Instagram, og Wikipedia. Analysen skal danne grundlag for udvikling af strategien for DCO's online kommunikation.

Aktiviteter 2017:

- Drift og fortsat udvikling af hjemmesiden Organdonor.dk og brugen af de sociale medier i oplysningsindsatsen
- Drift og udvikling af netværket af frivillige i oplysningsindsatsen
- Planlægning og afholdelse af Organdonationsdag 14. oktober 2017
- Planlægning og deltagelse i Folkemødet, Bornholm
- Planlægning og gennemførelse af undervisning og vidensdeling for de frivillige i Info Teamet på et fælles nationalt møde og lokalt efter behov
- Samarbejde med relevante aktører om eventuelle oplysningskampagner

8. Aktiviteter i øvrigt

DCO deltager i det årlige møde i Nordisk Transplantationskomite, som består af repræsentanter fra de nordiske landes sundhedsmyndigheder og repræsentanter fra Scandiatransplant.

Herudover søges i videst mulig udstrækning, at DCO er repræsenteret på nationale og internationale møder, seminarer og konferencer med relevans for organdonation.